

ΤΟΜΟΣ Α΄.

ΤΕΥΧΟΣ Γ. & Δ.

ΘΡΑΚΙΚΑ

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ

ΙΔΡΥΘΕΝ ΚΑΙ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΥΠΟ ΤΟΥ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

“ΘΡΑΚΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ”,

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ

ΧΡΗΣΤΟΣ ΤΣΟΥΝΤΑΣ

ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ

ΑΡΙΣΤ. ΚΟΥΡΤΙΔΗΣ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΗΣ

ΣΤΙΛΠ. ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ

ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΠΑΝΕΠ. ΘΕΣ/ΝΙΚΗΣ

ΠΟΛΥΔ. ΠΑΠΑΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΗΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ

ΑΘΗΝΑΙ

ΘΡΑΚΙΚΟΝ ΚΕΝΤΡΟΝ — ΜΕΓΑΡΟΝ ΤΟΥΡΙΣΤ — ΒΟΥΛΗΣ 18

1928

Κ. ΜΥΡΤΙΔΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΟΥ

Διδάκτορος φιλολογίας

ΠΕΡΙ ΤΗΣ
ΦΙΛΙΠΠΟΥΠΟΛΕΩΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΕΡΩΝ ΑΥΤΗΣ ΟΝΟΜΑΤΩΝ
ΕΥΜΟΛΠΙΑΣ ΚΑΙ ΚΕΝΔΡΙΣΟΣ¹⁾

*Ἡ σπουδαιότης τῆς Φιλίππουπόλεως ἐν τε τῇ ἀρχαιότητι καὶ τῷ
μεσαίῳ.—Ἡ ὀρθὴ τοῦ ὀνόματος ἐκφορὰ καὶ γραφή.—Τὰ ἀρχαιό-
τερα τῆς πόλεως ὀνόματα Εὐμολπίας καὶ Κε(ν)δρισός.*

§ 1) Σπουδαιωτάτη τῶν Θρακοελληνικῶν πόλεων εἶναι ἡ Φιλίππου-
πολις, ἢ ὑπὸ τῶν Βουλγάρων καλουμένη νῦν Plovdiv²⁾. Κειμένη ἐν τῷ
μέσῳ ἀναπεπταμένης καὶ γονιμοτάτης πεδιάδος 160—165 μέτρων ὑπε-

1) Ἐκ τοῦ ἀνεκδότου συγγράμματος «Θράκη καὶ Φιλίππουπολις» ἀπὸ τῶν ἀρχαιο-
τήτων μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων. Β.Ι. Ἐδημοσιεύθη βουλγαριστὶ ἐν τῷ *Annuaire
de la bibliothéque nationale et du Musée à Plovdiv* τοῦ ἔτους 1926, Sophia.

2) Περὶ Φιλίππουπόλεως ἔχουσι γραφῆ μέχρι σήμερον εἰδικῶς :

α') *Κωνσταντίνου Οἰκονόμου*. ἱερέως : Ἐγχειρίδιον περὶ τῆς ἐπαρχίας Φιλίππου-
πόλεως, Βιέννη. ἔτ. 1819.

β') *Γεωργίου Τσουκαλά*, ἱστοριογεωγραφικὴ περιγραφή τῆς ἐπαρχίας Φιλίππου-
πόλεως, ἔτ. 1851.

γ') *Jirecek*. Philippopel ἐν τῷ *Das Fürstenthum Bulgarien*, Wien 1891, τόμ.
II. Μετάφρασις βουλγαρικὴ ὑπὸ C. Argyrow, τόμ. II (ὀδοιπορικόν), σελ. 123—156,
ἔτ. 1899.

δ') *Ghiaourow* : ἡ Φιλίππουπολις (Πλόβδηφ), βουλγαριστὶ ἐν τῇ ἐπετηρίδι τοῦ
γυμνασίου θηλέων Φιλίππουπόλεως ἔτ. 1897—98 (*Otschet na plovdiv devitscheska
gymnasia*).

ε') *X. (Ἐδγενίου Χασιώτου)* : Πλόβδηφ ἢ Φιλίππουπολις : ἐν τῇ ἐφημερίδι «Φιλί-
πούπολις», ἔτ. 1899, ἀρ. 2559 καὶ ἐξῆς.

ς') *G. Kazarov* : Σημειώσεις περὶ τῆς ἀρχαίας Φιλίππουπόλεως, βουλγαριστὶ
ἐν τῷ *Sbornik*, τόμ. XVIII, ἔτ. 1901, Sophia (*Beleski virehou antitsnia Plovdiv*).

η') *St. Chicheof*. Plovdiv dans son passé et son présent. ἔτ. 1926, βουλ-
γαριστὶ καὶ γαλλιστί.

ράνω τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης ἐν τῇ πάλαι ποτὲ τῶν Βηισῶν χώρα ¹⁾ ἐν γεωγραφικῷ βορείῳ πλάτει 42°, 9' καὶ 15'' καὶ ἐν ἀνατολικῷ μῆκει 24°, 23' καὶ 24'' τοῦ μεσημβρινοῦ τοῦ Λονδίνου Greenwich, καὶ παραρρομένη ὑπὸ τοῦ ἀργυροδίνου καὶ πολυχεύμονος Ἐβρου (νῦν Μαρίτσα) ²⁾ ἀπέχει βορειοδυτικῶς τῆς μὲν Ἀδριανουπόλεως 112, τῆς δὲ Κωνταντινουπόλεως 309 μίλια. Ἀνέκαθεν οὔσα κέντρον ἐμπορίας διημετριακῶν καὶ ἄλλων τῆς περὶ ἑαυτὴν χώρας φυσικῶν προϊόντων συνεκοινωνεὶ καὶ κατὰ τοὺς ἀρχαίους ὡς κατὰ τοὺς ὑστέρους χρόνους πρὸς τὴν Ἀδριανούπολιν καὶ τὸ Αἰγαῖον πέλαγος διὰ τοῦ ποταμοῦ Ἐβρου, ὄντος καθ' ὅλον σχεδὸν τὸ ἔτος πλωτοῦ μέχρις αὐτῆς καὶ ἔτι πορρωτέρω πρὸς τὰς πηγὰς ἐπιτὸς ἐν ἐπιτάκτῳ ἀνομβρία. Ἡ ἐν τῷ ποταμῷ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ναυσιπλοῖα μαρτυρεῖται ³⁾ καὶ ἐκ τοῦ τύπου ἐνίων νομισμάτων τῆς πόλεως ἐπὶ Ρωμαιοκρατίας ἐχόντων ὡς σύμβολον πλοῖον μετ' ἀνδρὸς ἢ πρῶραν πλοίου.

Ἡ ἐμπορικὴ ὅμως καὶ στρατηγικὴ τῆς Φιλιππουπόλεως σπουδαιότης ἄρχεται κυρίως ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς Ρωμαιοκρατίας, ὅποτε διῆλθε παρ' αὐτῆ ἡ μεγάλη στρατιωτικὴ ὁδὸς ἢ ἀπὸ Ἀδριανουπόλεως ἄγουσα πρὸς δυσμὰς ⁴⁾

¹⁾ Οἱ Βηισοὶ ἀνήκοντες εἰς τὸ φῦλον τῶν Δατρῶν ὄκουν ἐπὶ τῶν δευράδων τῆς Ροδόπης κατορχόμενοι μέχρι τῆς ἄνω τοῦ Ἐβρου κοιλάδος· ὠμόρου δὲ ἀξιεθέντες σὺν τῷ χρόνῳ πρὸς δυσμὰς μὲν τοῖς Κάισι, τοῖς Λύταριάταις καὶ τοῖς Δορδάνοις, πρὸς βορρᾶν δὲ τοῖς Ὀδρύσαις καὶ πρὸς νότον τοῖς Σαπαίοις, παρομιώδεις καταστάντες ἐπὶ ἀγριότητι. Ἡροδότου, VII, 111, Πολυβίου, XXIV, 6. Στράβωνος, VII 47. καὶ VII, 5, 12.

²⁾ Τὸ ὄνομα Μαρίτσα ἀπαντᾷ τὸ πρῶτον κατὰ τὸν δέκατον τρίτον αἰῶνα παρὰ τῷ Γ. Ἀχροπολίτῃ, Χρονικὸν § 33, § 35 καὶ § 43. Οἱ Σλαῖοι ἐτυμολογοῦσιν αὐτὸ ἐκ τοῦ Moritsi ἢ Moravitsi, ὀνόματος Σλαυϊκῆς φυλῆς ἢ ἐκ τοῦ mar—mir=εἰρήνη, ἡρεμία. Πιθανωτέρα δ' ὅμως ἡ γνώμη ὅτι προῆλθεν ἐκ τοῦ ἀρχαίου Θρακικοῦ ὀνόματος Μάρισος ἢ Μάρις, δι' οὗ ἐκάλουν οἱ Θράκες τοὺς ποταμοὺς ἔνεκα τῆς λαμπηδόρας τῆς ὑδατίου ἐπιφανείας αὐτῶν, διότι τὸ θέμα μαρ σημαίνει λάμπειν (προβλ. μαρμαίρω μάρμαρος. μαρμαρυνή). Ἄλλοι δὲ ἐτυμολογοῦσιν αὐτὸ ἐκ τοῦ Ἰνδοευρωπαϊκοῦ θέματος mar=τέλμα, λίμνη, θάλασσα, ὅθεν τὸ ἐλληνικὸν μύρω (=ρέω), τὸ Λατινικὸν mare (=θάλασσα) τὸ Γαλλικὸν marais (=τέλμα), τὸ Ἀγγλικὸν marsh κτλ. καὶ ἐρμηνεύουσι διὰ τοῦ ρεῦμα. ποταμός.

³⁾ Ἴδε *Muschmou*, les monnaies antiques de Philippopolis. Annuaire de bibliothéque nationale à Plovdiv, ἔτ. 1924, Sophia.

⁴⁾ Περὶ τῆς ὁδοῦ ταύτης οἱ ἀρχαῖοι συγγραφεῖς πολλάκις ποιοῦνται λόγον καὶ οἱ στρατιωτικοὶ αὐτῆς σταθμοὶ καὶ σήμερον ἀκόμη εἶναι δυνατόν νὰ προσδιορισθῶσιν ἀκριβῶς. Τούτην ἀκολουθεῖ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον καὶ ἡ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ ἢ ἀπὸ Βελιγραδίου νῦν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἄγουσα. (Ἴδε *Jirecek*, Von Belgrad nach Constantinopel, die Balkan pässe und Heerstrasse, σελ. 29 καὶ 91, Praga, ἔτ. 1877). Ἡ ὁδὸς διερχομένη παρ' αὐτῆ τῇ πόλει ἤπτετο τῶν νοτιοανατολικῶν αὐτῆς χροσπέδων. Ταύτης ἔγνη ἀπεκαλύφθησαν ἐν ἔτει 1926 παρὰ τῇ πρὸς Στενίμαχον ἀγούσῃ ὁδῷ, τῇ καλουμένῃ νῦν τοῦ κόμητος Ἰγνάτιεφ. Ἐκκαπτομένου τοῦ ἐδάφους ἐν βάθει τεσσάρων περὶ τοῦ μέτρων ἀπὸ τῆς νῦν ἐπιφανείας αὐτοῦ εὐρέθησαν λίθιναι

διὰ τῆς μεταξὺ τῶν ὁρέων Αἷμου καὶ Ροδόπης διόδου τῶν Succī¹⁾ πρὸς τὴν πόλιν τῶν Σέρδων, τὴν *Αὐγοῦσαν Σερδικήν*²⁾ (νῦν Σόφριαν) καὶ βορρωτέρω πρὸς τὸ *Singidunum* (νῦν Βελιγράδιον) καὶ τὸ *Σίριμον* (νῦν Μητροβίτσαν) καὶ κατέληγεν εἰς αὐτὴν ἢ ἀπὸ βορρᾶ ἐκ τῆς Οἴσκου παρὰ τῷ Ἰστρω ἄγουσα διὰ τοῦ Αἷμου εἰς τὴν Θράκην ἑτέρα ὁδός³⁾.

πλάκες ἀκατέργαστοι, ἰκανῶς μεγάλοι καὶ παχείαι, προσηρμοσμένοι ἀλλήλαις συνεχῶς, ἀποτελοῦσαι προφανῶς τὸ ὑπόστρωμα τῆς ὁδοῦ ἕνεκα τοῦ κατὰ τὰ μέρη ἐκεῖνα ἄλλοτε τελματώδους τοῦ ἐδάφους. Παρὰ τῷ χεῖλει δὲ τῆς ὁδοῦ κατὰ ἓν μέτρον ὑψηλότερα ἀνεσκάφη τάφος κτιστὸς διὰ λίθων, πλίνθων καὶ ἀσβέστου, ἐσκαπασμένος διὰ λιθίνων πλακῶν, πιθανῶς τῶν πρώτων χριστιανικῶν χρόνων, δηλαδὴ τοῦ τετάρτου ἢ πέμπτου μ. Χ. αἰῶνος. Ἡ τοῦ τάφου διεύθυνσις ἦτο ἀπὸ νότου πρὸς βορρᾶν, ὅπως τὸ ὑπ' αὐτοῦ ἀναμφιβόλως ὑπάρχον μνημεῖον εἶναι ἐστραμμένον κατὰ τὴν τῶν ἀρχαίων συνήθειαν πρὸς τὴν ὁδόν, διευθυνομένην ἀπ' ἀνατολῶν πρὸς δυσμᾶς. Τὰ ἐσωτερικὰ τοῦ τάφου τοιχώματα ὠμαλισμένα καὶ κεκονιαμένα εἶχον τοιχογραφίας ζωηρᾶς εἰκονιζούσας δύο γυναικας ἐν ἱματίῳ, ἕνα ἄνδρα ἐν τηβένῳ, ταινίας ἐκ στεφάνων καὶ τὸ χριστιανικὸν σύμβολον τὸν ἰχθύν (ΙΧΘΥΣ=Ἰησοῦς Χριστὸς Θεοῦ υἱὸς σωτήρ). Καταστραφέντος τοῦ τάφου ἕνεκα τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἀναγενηθείσης οἰκοδομίας μέρη τινὰ τῶν εἰκόνων μετὰ τῶν τοιχωμάτων ἀλοοσπασθέντα μετηνέχθησαν εἰς τὸ μουσεῖον τῆς πόλεως· ζωγράφος ὅμως τις, ὡς εἶδομεν, ἀντέγραψεν αὐτὰς ἐπὶ τύπου. Ἴδε καὶ *Reew A.* ἐν τῇ ἐφημερίδι Φιλιππουπόλεως Jug (=νότος), 26, X, 1926 «Νεωστὶ ἀποκαλυφθεὶς ἀρχαῖος τάφος ἐν Φιλιππουπόλει» (Novootkrita antitschna grobitsa vif Plovdiv).

¹⁾ Αὕτη καλεῖται καὶ *Succorum angustae* καὶ περιγράφεται ὑπὸ τοῦ Μαρχελίνου (XXI.10,8). Σήμερον καλεῖται *Σιδηρᾶ πύλη*, τουρκιστὶ *Λεμιρ-καπού* καὶ βουλγαριστὶ *Τροϊάν* ἢ *Τροϊανοῦ πύλη*. Παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς ἐκαλεῖτο *Βασιλικὴ κλισούρα* καὶ *σιενοποὶ* καὶ *ἐμπη* τοῦ Αἷμου. κατὰ δὲ τὰς σταυροφορίας *claustra* ἢ *portae Santi Vassilii*. (Ἴδε, *Jirecek*. Αὐτόθι, σελ. 31).

²⁾ Ἡ πόλις ὀνομάσθη ὑπὸ τῶν Ρωμαίων καὶ *Ulpia* πρὸς τιμὴν τοῦ αυτοκράτορος Τροϊανοῦ, ὅτε ἐγένετο πρωτεύουσα τῆς ὑπὸ τοῦ Αὐρηλιανοῦ ἰδρυθείσης ἐπαρχίας Νέας Δακίας Βραδύτερον ἐκ τοῦ ὀνόματος *Σερδική* (=πόλις τῶν Σέρδων, φύλου πιθανῶς Κελτικοῦ. λατινιστὶ *Serdica* καὶ *Sardica* προήλθε τὸ Σλαβικὸν *Sredetz*, ὅπερ οἱ Βυζαντινοὶ μετέτρεψαν εἰς *Τριάδιτσα* (Sredetz—Tredetz—Triaditsa). Τὸ νῦν τῆς πόλεως ὄνομα *Σοφρία* ἄρχεται ἀπὸ τοῦ δεκάτου τετάρτου αἰῶνος ἐπικρατοῦν ἐκ τοῦ ἐν αὐτῇ ναοῦ τῆς ἁγίας Σοφίας σφζομένου εἰσέτι. Ἡ Σερδικὴ ἦτο γενετέριρα πόλις τοῦ αυτοκράτορος Μαξιμιανοῦ (285—310).

³⁾ Ἡ ὁδὸς αὕτη μνημονεύεται ὡσαύτως ὡς καὶ ἡ ἄλλη ἐν τῇ *Tabula Peutingeriana*, ἀλλὰ ἐν τῷ νοτίῳ αὐτῆς μέρει πλὴν τοῦ ὑπὸ τὰς ὑπορείας τοῦ Αἷμου *Mansio sub radice* ἄλλοι σταθμοὶ δὲν ἀναφέρονται. Ὅθεν ὁ Ανραμὸν ἀκολουθῶν τὰ σφζόμενα ἰχνη αὐτῆς ἐπειράθη νὰ καθορίσῃ τοὺς σταθμοὺς δι' ἰδίας αὐτοψίας. Οὕτως ἀπὸ τῆς Οἴσκου πρὸς νότον πρῶτον σταθμὸν θέτει τὸ *ad Putea* παρὰ τῇ νῦν κόμῃ Ribene τῆς περιφερείας Πλεύνης· εἶτα τὸ *Storgosia* δύο χιλιόμετρα πρὸς νότον τῆς Πλεύνης ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ Καίλικ· εἶτα τὸ *Dorienes* δέκα καὶ τέσσαρα χιλιόμετρα πρὸς νότον τῆς Πλεύνης ἐπὶ τῆς νῦν ὁδοῦ ἀπὸ Πλεύνης εἰς Lovetsch εἶτα τὸ *Melta* πλησίον τῆς Lovetsch· εἶτα τὸ *Sostra* παρὰ τῇ κόμῃ Lomets ἐπὶ τῆς νῦν μεταξὺ τοῦ Lovetsch καὶ Trojan ὁδοῦ εἶτα τὸ *ad Radicem* παρὰ τῇ κόμῃ Kamene most· εἶτα τὸ *Monte—Haemo* ἐπὶ τῶν βορείων τοῦ Αἷμου ὑπορειῶν καὶ τὸ *Sub—Radicem* ἐπὶ τῶν νοτίων παρὰ τῇ κόμῃ Tekia. Ἐπειδὴ δὲ ἐντεῦθεν μέχρι τῆς Φιλιππουπόλεως ἡ ἀπόστασις εἶναι μακρὰ (ἑβδομήκοντα καὶ ἑπτὰ χιλιόμετρα) καὶ

Ἐνεκα τῆς παρ' αὐτῇ συναντήσεως τῶν δύο τούτων στρατιωτικῶν ὁδῶν ἡ Φιλιππούπολις οὐ μόνον ἠνικολύνθη εἰς τὴν ἐμπορικὴν πρὸς βορρῶν καὶ δύσιν συγκοινωνίαν, ἀλλὰ καὶ ἐγένετο κατ' ἀνάγκην καὶ τὸ ἰσχυρὸν προπύργιον κατὰ τῶν εἰς τὴν Θράκην ἀπὸ δυσμῶν καὶ βορρᾶ ἐπερχομένων πολεμίων. Ἐκ τούτου ἐρμηνεύεται καὶ ἡ τοῦ Βυζαντίου ἀμετάτρεπτος καὶ ἐπίμονος προσπάθεια πρὸς διαφύλαξιν ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τοῦ τῆς φύσει καὶ τέχνῃ ὀχυρᾶς τῆς πόλεως ἀκροπόλεως καὶ ἡ ἐνδελεχῆς μέριμνα πρὸς ἄμεσον συνοικισμὸν τῆς ἐκάστοτε ἐρημιουμένης πόλεως δι' ἑλληνικῶν ἢ ἑλληνιζόντων στοιχείων κατὰ τὸν μεσαίωνα, ὅποτε τοῦτο ὡς πρωτεύουσα τῆς ἑλληνικῆς αὐτοκρατορίας ὑφίστατο τὰς ἀλλεπαλλήλους ἐφόδους τῶν ἀπὸ βορρᾶ καὶ δυσμῶν ἐπερχομένων βαρβάρων ἐθνῶν.

Ὅθεν πολλάκις κατὰ τὸν μακροαἰῶνά της βίον ἡ πόλις δηρωθεῖσα καὶ πολλὰς καταστροφὰς παθοῦσα σφαττομένων ἢ ἐξανδραποδιζομένων ἢ ἐκδιωκομένων ἢ ἄλλως πως πιεζομένων τῶν κατοίκων αὐτῆς ὑπὸ τε τῶν ἐπιδρομῶν καὶ τῶν κατακτητῶν, ἀνελάμβανεν αὐθις σὺν τῷ χρόνῳ τὴν προτέραν τῆς ζωῆς συνοικιζομένη καὶ ἀκμάζουσα. Κελτοί, Ρωμαῖοι, Γότθοι, Οὐννοι, Σλαῦοι, Ἄβαροι, Πετσενέγοι, Ρῶσσοι, Κούμανοι, Βούλγαροι, Φράγκοι καὶ Τοῦρκοι εἴτε ὡς ἐπιδρομεῖς εἴτε ὡς κατακτηταὶ διελθόντες δι' αὐτῆς οὐδαμῶς ἠδυνήθησαν ν' ἀλλοιώσωσι τὸν ἀρχικὸν αὐτῆς ἐθνολογικὸν χαρακτήρα, ὃν ζηλοτύπος διεφύλαξε μέχρι τοῦ τέλους σχεδὸν τοῦ λήξαντος ἤδη αἰῶνος, ὅποτε ἤρξατο ἐκβουλγαριζομένη. Σήμερον ἡ πόλις εἶναι ἐντελῶς Βουλγαρικὴ ἐκριζωθέντος τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

§ 2) Ἡ ὀρθὴ τοῦ ὀνόματος τῆς πόλεως ἐκφορὰ καὶ γραφὴ εἶναι *Φιλιππόπολις*, ὡς φέρεται παρὰ τοῖς Ἑλλήσι καὶ Λατίνοις συγγραφεῦσιν, ἐν ταῖς σφριζομέναις ἐπιγραφαῖς¹⁾ καὶ τοῖς νομίμασιν αὐτῆς τῶν Ρωμαϊκῶν χρόνων²⁾ καὶ ὡς διειρηθήθη ἀνὰ τὸ στόμα μέχρι σήμερον τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ τῆς πόλεως. Ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ἐλέγετο συνήθως ἐν παρενθέσει *Φιλίππον πόλις* (πρβλ. ἡ Ἀδριανοῦ, ἡ Κωνσταντίνου, ἡ Τραϊα-

οὔδεις σταθμὸς ἀναφέρεται ἐν τῷ πίνακι, εἰκάζει ὅτι ὑπάρχει χάσμα, ὅπερ ἀναπληροῖ κατὰ τὰς ἐπὶ τόπου ἐρεῦνας αὐτοῦ διὰ δύο ἐτέρων σταθμῶν, ὧν τὰ ὀνόματα εἶναι ἡμῖν ἀγνωστα, δι' ἐνὸς παρὰ τῇ κόμῃ Mikhiltsi εἴκοσι καὶ πέντε χιλιόμετρα πρὸς νότον τοῦ Sub—Radice, καὶ δι' ἄλλου παρὰ τῇ κόμῃ Karatoprak ἐπὶ τῆς ἀπὸ Καρλόβου νῦν εἰς Φιλιππούπολιν ἀγοῦσης ἀμειψιτῆς ὁδοῦ, ἀλλ' ἐν τισι σημείοις μᾶλλον εὐθυγραμμιζομένης. (Ἴδε, Bulletin de la société archeol. Bulgare, ἔτ. 1914, σελ. 226 καὶ ἐξῆς, Sophia). Ἡ διὰ τοῦ Αἴμου δίοδος ταύτης τῆς ὁδοῦ εἰς τὴν Θράκην φαίνεται ὅτι ἀπὸ τοῦ ἔκτου αἰῶνος ὅμως ἐγκατελείφθη καὶ ἐγένετο ἀδιαπέραστος (Leonclavii. Pand. Turc. 107). ἐτέθη δ' αὐθις εἰς χρῆσιν ἀπὸ τοῦ 1018, διότι δι' αὐτῆς διέρχονται εἰς Βουλγαρίαν οἱ Βυζαντινοὶ καὶ δι' αὐτῆς κατέρχονται οἱ Βούλγαροι εἰς τὴν Θράκην κατὰ τε τῶν Βυζαντινῶν καὶ τῶν Λατίνων.

¹⁾ Ἴδε CIG, 2047—2051, CIL, 746—747, 6120—6121. 7409—7410 καὶ ἀλλαχοῦ.

²⁾ Ἴδε *Muschmow*, αὐτόθι.

νοῦ, ἢ Μαρκιανοῦ ἢ Ἀλεξάνδρου κτλ. ἢ ἡ Μεγάλη, ἢ Ὀλβία, ἢ Νέα πόλις) παραλειπομένου δὲ πολλάκις τοῦ πόλις ἐλέγετο ἀπλῶς ἢ Φιλίππου, ὡσπερ σήμερον εἰσέτι λέγεται ἢ Ἀδριανοῦ ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ τῆς Θράκης λαοῦ ἢ Ἀδριανούπολις. Ὡσαύτως ἐλέγετο ἐν συνθέσει ἢ Φιλιππόπολις (πρβλ. Ἀδριανόπολις, Κωνσταντινόπολις, Τραϊανόπολις, Μαρκιανόπολις, Ἀλεξανδρόπολις κτλ. ἢ ἡ Μεγαλόπολις, ἢ Ὀλβιόπολις, ἢ Νικόπολις, ἢ Πονηρόπολις, ἢ Δουλόπολις κτλ.)· διότι πάντα τὰ σύνθετα ὀνόματα τὰ ἔχοντα δεύτερον συνθετικὸν τὴν λέξιν πόλις ἔλιγον εἰς ὀπολις, τὰ δὲ Ἰεράπολις, Νεάπολις καὶ τὰ τούτοις ὅμοια εἶναι παράθετα: Νέα-πόλις, Ἰεράπολις, ὡσπερ καὶ Ἰερά-πέτρα, καὶ οὐχὶ σύνθετα. Κατὰ τοῦτο ἐλέγετο καὶ ὑπὲρ τῶν Λατίνων *Philippopolis* (πρβλ. *Adrianopolis*, *Constantinopolis*, *Nicopolis* κτλ.), ὅθεν ἐσηματίσθη τὸ Ἰταλικὸν *Filip(ρ)oroli*, τὸ Γαλλικὸν *Philipporoli* καὶ *Philipporple*, τὸ τῶν Στανροφόρων *P(h)ilipporopolis*, *Phinoroli(s)*, *Viniporopolis*, *Phinorople*, *Finerople*, *Fhenerople*, *Prinerople*, *Pinople*, *Sinople* καὶ τὸ Γερμανικὸν *Philipporrel*¹⁾. Σημειωτέον δὲ ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ Τοῦρκοι διετήρησαν σεβασθέντες τὸ ἀρχικὸν τῆς πόλεως ὄνομα ἢ Φιλίππου, μεταβαλόντες μόνον μικρὸν κατὰ τὰς ἀπαιτήσεις τῆς ἑαυτῶν γλώσσης εἰς *Filipp* ἢ *Filibb*.

Ἐν τοῖς κατόπιν χρόνοις γενομένης τῆς διὰ παραθέσεως τῶν ὀνομάτων Φιλίππου — πόλις συνθέσεως, ἐλέγετο καὶ Φιλιππούπολις (πρβλ. Ἀδριανούπολις, Κωνσταντινούπολις, Τραϊανούπολις, Μαρκιανούπολις, Ἀλεξανδρούπολις, κατ' ἀναλογίαν ὧν ἐλέχθη καὶ Μεγαλούπολις, Ὀλβιούπολις κτλ.). Αὕτη δὲ ἢ ἐκφορὰ διατελεῖ νῦν ἐν χρήσει οὔσα καὶ τῶν ἄλλων ἀμφοτέρων μὴ ἀχρηστοποιηθεισῶν· διότι ἢ μὲν Φιλιππόπολις συνθετίζεται παρὰ τε τῷ λαῶ καὶ τοῖς λογίοις, ἢ δὲ ἢ Φιλίππου παρὰ μόνοις τοῖς λογίοις. Ὁ κάτοικος τῆς πόλεως ἐλέγετο Φιλιπποπολίτης (θηλ. Φιλιπποπολίτις) καὶ ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς καὶ τοῖς νομίσμασι γράφεται Φιλιπποπολείτης ἔνεκα τοῦ μακροῦ *λι*. Λατινιστὶ ἐλέγετο *Philippopolitanus*²⁾· οἱ δὲ ἀπαντῶτες ἐν ἐπιτυμβίοις στρατιωτῶν ἐπιγραφαῖς τύποι *Philoppopolitanus*³⁾ ἢ *Philoppopolitanus cives*⁴⁾ ἢ *Filopopolitanus*⁵⁾ ἢ *Filopopuletanus*⁶⁾ εἶναι παρεφθαρμένοι, ⁷⁾ ὀφειλόμενοι εἰς τὴν ἀμάθειαν τοῦ χαράξαντος τὰς ἐπιγραφὰς τεχνίτου ἢ εἰς ξενογλώσσους.

¹⁾ Ἴδε πολλαχοῦ παρὰ *G. de Ville-Hardouin*, *Conguête de Constantinople* καὶ *H. de Valenciennes*, *histoire d'empereur Henri*, ὑπὸ Wailly, ἔκδ. 3, Paris, 1882.

²⁾ *CIL*, VI, τόμ. 2799.

³⁾ καὶ ⁴⁾ Αὐτόθι, VI, 2812, καὶ τόμ. X, 4814, καὶ XI 2785.

⁵⁾ Αὐτόθι, τόμ. X, 4874.

⁶⁾ Αὐτόθι, τόμ. VI, 2785.

⁷⁾ Ἴδε καὶ *Dumont - Homolle*, *Mélanges d'archéologie et d'épigraphie*, Paris, σελ. 483.

§ 5) Ἀρχαιότερον τοῦ ὀνόματος τῆς πόλεως *Φιλιππόπολις* ὄνομα ἦτο ἢ *Εὐμολπιάς*, ἑλληνικὸν καὶ τοῦτο, τεθὲν πρὸς τιμὴν τοῦ ἥρωος καὶ αἰοῦ Θρακῆς Εὐμόλπου ἢ πιθανώτερον ἐπικρατεῖσαν ἐκ τοῦ ὀνόματος γενάρχου τινὸς Εὐμόλπου καλουμένου, ἐξ οὗ καὶ φυλὴ τις ἐν τῇ πόλει ὠνομάζετο ὡσαύτως *φυλὴ Εὐμόλπου* ἢ *Εὐμόλπιοι* καθ' εὐρεθείσας ἐν αὐτῇ τῇ πόλει ἐπιγραφὰς τῶν Ρωμαϊκῶν χρόνων.¹⁾ Τὸ ὄνομα παρεδόθη ἡμῖν ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων συγγραφέων τοῦ Ἀμμιανοῦ Μαρκελλίνου, τοῦ Ρούφου Σέξτου ἢ Φέστου καὶ τοῦ Στεφάνου Βυζαντιοῦ, οἵτινες ἀναμφιβόλως δὲν ἔπλασαν αὐτό, ἀλλὰ μνημονεύοντες ἐστηρίχθησαν ἐπὶ παλαιότερων πηγῶν ἐλλειπουσῶν νῦν. Ὁ Μαρκελλῖνος τρεῖς μνημονεύων τὸ ὄνομα *Φιλιππόπολις* παραθετεῖ τούτῳ ἐκάστοτε καὶ τὸ *ἀρχαία Εὐμολπιάς*. Οὕτως ἱστορῶν τὸν τρόπον καθ' ὃν τῇ Ρωμαϊκῇ πολιτείᾳ προσετέθησαν ἐξ νέαι ἐπαρχίαι διὰ τῆς κατακτηθείσης Θρακῆς καὶ κατονομαζῶν ταύτας λέγει ὅτι τὴν *ἰδίᾳ Θράκην* κοσμοῦσιν αἱ μεγάλαι πόλεις *Φιλιππόπολις*, ἢ *πάλα Εὐμολπιάς* καὶ *Βέροια*: «quam Philippopolis, Eumolpias, vetus et Beroea, amplae civitates exornant»²⁾. Ἐπίσης ἐπαναλαμβάνει ὁμοιοτρόπως τὸ ὄνομα γράφων περὶ τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουλιανοῦ, ὅστις διήλθε διὰ τῆς πόλεως «Philippopolim petiit, Eumolpiada veterem»³⁾ καὶ περὶ τοῦ στρατηγοῦ Ἐκουτίου, προσβαλόντος τὴν πόλιν κατεχομένην ὑπὸ τοῦ ἀποστάτου Ἰεροκοπίου, «Philippopolim clausam praesidiis hostium, Eumolpiada veterem»⁴⁾. Ὁ Ρούφος Σέξτος λέγει: «urbem olim Eumolpiada dictam esse produnt» καὶ «Eumolpiadem, quae uunc Philippopolis dicitur»⁵⁾, καὶ ὁ Στέφανος ὁ Βυζάντιος: «Φιλιππούπολις, ἐπίσημος τῆς Θρακῆς πόλις ἐπὶ τοῦ Ἐβρου κειμένη, πρότερον μὲν Εὐμολπιάς...»⁶⁾.

Ὅτι βεβαίως πρὸ τῆς ὑπὸ τοῦ Φιλίππου τοῦ Ἀμόντου ἀνακτίσεως (342 π. Χ.) τῆς πόλεως⁷⁾ ὑπῆρχεν ἐν τῇ θέσει αὐτῆς συνοικισμὸς ἢ πολίχνη τις, οὐδεμίαν ἐπιδέχεται ἀμφιβολίαν. Οἱ Θραῖκες, οἵτινες καὶ πολλῶ ὕστερον ἀκόμη μέχρι τοῦ τετάρτου μ. Χ. αἰῶνος προετίμων νὰ κατοικῶσιν ἐπὶ μεμονωμένων ὑψωμάτων *κατὰ κώμας* ὑπὸ ἴδιον ἄρχοντα τὸν

¹⁾ Ἴδε *Bl. Σκορδέλη*, Θρακικαὶ μελέται. σελ. 46 καὶ *Sbornik*, τόμ. XVI, ἔτ. 1900, σελ. 118, Sophia.

²⁾ *Marcellini* Am. XXVII, 4.

³⁾ Ἀυτόθι, XXII, 7.

⁴⁾ Ἀυτόθι, XXVI, 10.

⁵⁾ *Rufi Sexti*, *breviarii*, IX.

⁶⁾ *Στεφάνου Βυζαντιοῦ*, ἐν τῇ λ. Φιλιππούπολις

⁷⁾ *Plinii*, Hist. n. IV, 11, 41. *Δεξίππου*, fr. 20. *Λουκιανῶ*, *Δραπέται*, *Πλουτάρχου*, περὶ περιεργίας 10.

καμάραχην¹⁾, ὧν αἱ ὄμοροι ἢ αἱ συγγενεῖς ἀπετέλουν τὰ γένη ἢ τὰς φυλάς ὑπὸ τὸν φύλαρχον²⁾, ἀναμρισηθητήτως κατώκησαν παλαιότατα καὶ τοὺς μεμονωμένους καὶ ὄχυρους τῆς πόλεως λόφους, τοὺς ἐκ τοῦ κέντρου δεσπόζοντας τῆς ἄνω τοῦ Ἑβρου κοιλάδος καὶ παραρρεομένους ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ. Πιθανῶς οἱ ἐπὶ τῶν λόφων συνοικισμοί, οἵτινες ἀπετέλεσαν καὶ τὰς πρώτας φυλάς τῆς βραδύτερον ἀναπτυχθείσης πόλεως, εἶχον καὶ ἴδια Θρακικὰ ὀνόματα, ἅπερ οὐδεὶς συγγραφεὺς διὰ τὸ ἄσημον ἐμνημόνευσε καὶ ἐν οὐδεμιᾷ μεταγενεστέρῃ ἐπιγραφῇ ὡς ἐκλιπόντα ἐσημειώθησαν. Τὸ ὄνομα ὅμως *Εὐμολπιᾶς* εἶναι ἀδύνατον νὰ ὑποτεθῇ ὅτι ἐτέθη εἰς τὸν συνοικισμὸν ὑπὸ τῶν Θρακῶν, ὅσον προΐμως καὶ ἂν ὁμολογηθῇ ὅτι οὗτοι διὰ τῆς πρὸς τοὺς Ἑλληνας ἐπικοινωνίας ἤρξαντο ἐν τῇ ἄνω τοῦ Ἑβρου κοιλάδι ἐξελληνιζόμενοι.

Παρὰ τοῖς Θραξίν ἢ πόλιν κατὰ τὸν Στράβωνα³⁾ καὶ ἡ ἐπ' ἀγροῖς κώμη, ἅρα ὁ συνοικισμὸς ἐν γένει κατὰ τὸν Ἡσύχιον⁴⁾ ἐκαλεῖτο *βρία* ἢ *βρέα* ἢ βέλτιον προφερόμενον, ὡς ἀριδίλως ἐμφαίνεται ἐκ τῶν συνθέτων *Μεσημβρία*, *Πολτινομβρία*, *Μελαμβρία*, *πνρία βρία* ἢ *brea*⁵⁾, (πρὸβλ. καὶ *Σηλυβρία*, καὶ τὰ ἐν ἐπιγραφαῖς⁶⁾ *Σκελαβρία*, *Ἀλααιβρία* (ἐκ τοῦ Ἀλααιβριηνός⁷⁾, *Μασκοβρία* καὶ *Βολβαβρία* (ἐκ τοῦ Βολβαβριηνός⁸⁾. Ὡσαύτως ἡ πόλις κατὰ τὸν Ἡσύχιον⁹⁾ ἐκαλεῖτο *λέβα* (πρὸβλ. τὰ παρὰ Στεφάνῳ τῷ Βυζαντιῷ Ἄβρο - λέβα πόλις ἐν Θράκῃ καὶ Ἀστελέβα πόλις ἐν τῇ Λυδία) καὶ ἡ πόλις ὁ συνοικισμὸς ἐν γένει *δέβα* (πρὸβλ. τὰ παρὰ Προκοπίῳ¹⁰⁾ *Κουμουδέβα*, *Ζικίδεβα*, *Ζισνουδέβα* καὶ ἄλλα καὶ τὸ παρὰ τῷ *Jordanis*¹¹⁾ *Pulprudeva*), πρὸς ὃ, ὡς φαίνεται, συγγενεῦσι ἢ Δακομοισικῇ κατάληξις ὀνομάτων πόλεων *δανα*¹²⁾ (πρὸβλ. *Αἰάδαβα*, *Κουμέδαβα*, *Βριγέδαβα*, *Σικίδαβα*¹³⁾, Ἀργίδαβα παρὰ Πτολεμαίῳ *Desudava* ἐν ἐπιγραφῇ κτλ. καὶ *Λαβάτοπος*¹⁴⁾, ἐν ᾧ προφανῶς ἡ λέξις *τόπος* ἐν τῷ δευτέρῳ συνθετικῷ ἐρ-

¹⁾ Ἶδε *Kiepert* Lehrbuch der alten Geographie, Berlin, ἔτ. 1878, σελ. 321.

²⁾ Ἶδε, *Dumont - Homolle*, αὐτόθι σελ. 213.

³⁾ *Στράβωνος*, VII, 6, 1.

⁴⁾ *Röfler*, Thrac. 107 καὶ CIA, τόμ. I, 31.

⁵⁾ Ἶδε *G. Pauli*. Eine vorgriechische Inschrift von Lemnos, σελ. 21.

⁶⁾ *Sbornik*, ἔτ. 1895, σελ. 336.

⁷⁾ Αὐτόθι, ἔτ. 1894, σελ. 99.

⁸⁾ *Dobrowsky*, Archeol. izvestia na narodni musée (= ἀρχαιολογ. δελτίον τοῦ ἔθνικοῦ μουσείου) τόμ. I, ἔτ. 1907. Sophia, 153.

⁹⁾ Ἡσύχιον, II, 437.

¹⁰⁾ *Προκοπίου*, περὶ κτισμάτων IV.

¹¹⁾ *Jordanis Romana*, ἐκδ. Mommsen, σελ. 28, 16.

¹²⁾ Ἶδε *Röfler*, αὐτόθι, I, 115 καὶ *Kretschmer*, Einleitung in die geschichte der griechischen Sprache σελ. 222.

¹³⁾ *Προκοπίου*, περὶ κτισμάτων IV.

¹⁴⁾ Ἐξ ἐπιγραφῆς: ΘΕΩ ΔΑΒΑΤΟΠΕΙΩ. *Sbornik*, τόμ. XVIII, σελ. 766, ἀρ. 66.

μηνευσί τὴν ἀκατάληπτον καταστάσαν λέξιν δάβα) καὶ ἡ *clara* (προβλ. Ζάλδαπα πόλις ἐν Θράκῃ, παρὰ Προκοπίῳ ¹⁾ καὶ Ζάλδαβα, πόλις τῆς κάτω Μοισίας, παρ' Ἰωάννῃ τῷ Ἀντιοχεῖ ²⁾), ὡσαύτως ἡ φυλή, τὸ γένος καὶ ὁ συνοικισμὸς ἐν γένει ἐκαλεῖτο πάρα καὶ πάρος (ἦ) καὶ πάρον (τὸ) καὶ πάρα (τὰ) κατὰ τε τοὺς συγγραφεῖς καὶ τὰς ἐπιγραφὰς (προβλ. ἡ Βησσαρία ³⁾, ἡ Δωδόπαρος ⁴⁾, ἡ Δρυζίπαρος ⁵⁾) καὶ τὸ Βρίπαρον, τὸ Τόπαρον, τὸ Οὐεσούπαρον καὶ τὰ Δαρδάπαρα, Χεσδούπαρα, Μουτζίπαρα, Σκαρίπαρα, Βόσπαρα καὶ ἄλλα παρὰ Προκοπίῳ ⁶⁾) καὶ τὰ ἐν ἐπιγραφῇ: τὰ Στρατόπαρα, Γαλούπαρα, Βαζόπαρα, Κρασαλόραπα, Βαζάπαρα, Βουζίπαρα ⁷⁾. Ἐπίσης τοπωνυμικαὶ Θρακικαὶ καταλήξεις ἦσαν ἡ (ἡ)σός ἢ (ι)σός ⁸⁾ (προβλ. Ναϊσσός, Αἰγισσός, Ζελμισσός, Λιμισσός, Κουίκουσσός, Σαλμυνησσός, Ἄρρησσός, Ὀδησσός καὶ τὰ ἐν τῇ μικρᾷ Ἀσίᾳ Λυρνησσός, Σαγαλασσός, Πεδνηλισσός, Πρυμνησσός, Ἀλικαρνασσός) καὶ ἡ δίξα ἢ δίξος σημαίνουσα φρούριον ἢ ὄχυρόν ⁹⁾ προβλ. Τυρόδιξα ¹⁰⁾ Ταρπόδιξος ¹¹⁾, Ὀστούδιξος ¹²⁾, Βουρτόδιξος ¹³⁾ καὶ ἄλλα.

Κατὰ ταῦτα λοιπὸν ἔπρεπεν οἱ Θραῖκες νὰ ὀνομάσωσι τὸν οὐχὶ εὐκαταφρόνητον συνοικισμὸν τῶν ἐπὶ τοποθεσίας σπουδαίας ἀπὸ ἀπόψεως συγκοινωνίας, ἐμπορίας, πλουτοπαραγωγῆς καὶ ὀχυρότητος διὰ τινος τοπωνυμίας ληγουσίης εἰς μίαν τῶν προμνημονευθεισῶν λέξεων ἢ καταλήξεων. Ἄρα τὸ ὄνομα *Εὐμολπίας* ἐτέθη ἢ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἐμπόρων, τῶν ἀπὸ τῶν ἑλληνικῶν ἀνὰ τὰς Θρακικὰς ἀκτῆς τοῦ Αἰγαίου καὶ τοῦ Εὐξείνου Πόντου πολυαριθμῶν ἀποικιῶν εἰσχωρησάντων μέχρι τῶν ἁκρῶν τῆς ἄνω κοιλάδος τοῦ Ἐβρου, οἵτινες διὰ τοῦ ὀνόματος τούτου ἀνήκοντες εἰς πατριαρχικὴν τινα ἑλληνικὴν οἰκογένειαν ἀπρωκισμένην ἐκεῖ ἐκάλουν τὸν ἐπὶ τοῦ λόφου θρακικὸν συνοικισμὸν ἐν ταῖς πρὸς ἀλλήλους σχέσεσι καὶ

¹⁾ Προκοπίου, αὐτόθι IV

²⁾ Ἰωάννου Ἀντιοχέως, σελ. 32.

³⁾ Itiner. Anton 136.

⁴⁾ Μυρτίλου, ἀρχαιολογικά, «Εἰδήσεις τοῦ Αἴμου» Φιλιππουπόλεως, ἔτ. 1902, ἀρ. 576 καὶ *Kalinka*, Denkmäler in Bulgarien, σελ. 150, ἀρ. 165.

⁵⁾ Σουῖδα, Δρυζίπαρος, παρὰ *Tomasschek*, die alten Thaker, I, 81, Drizipara. Drizupara, Druzipara.

⁶⁾ Προκοπίου, αὐτόθι. IV.

⁷⁾ *Dobrowsky*, Sbornik, τόμ. XII, ἔτ. 1895, σελ. 536. Sophia, ἐν τῇ ἐπιγραφῇ τοῦ ἐμπορίου Πίζου

⁸⁾ *Kretschmer*, αὐτόθι, σελ. 193. Προβλ. καὶ *Fick*, vorgriechische Orinamen, 4 καὶ 105.

⁹⁾ Pauli g. αὐτόθι, σελ. 20, dizus.

¹⁰⁾ Ἡροδότου, VII, 25 καὶ Στεφάνου Βυζαντίου ἐν τῇ λξ.

¹¹⁾ Itiner. Antonini. 220.

¹²⁾ Αὐτόθι, 230.

¹³⁾ *Tabula Peutingeriana*.

ομιλίας ἢ ὑπὸ τῶν ἀποίκων Ἑλλήνων τῶν συνοικησάντων ἐν τῇ πόλει μετὰ τῶν ἰθαγενῶν Θρακῶν πρὸς τιμὴν τοῦ ἥρωος Θρακὸς Εὐμόλπου ἢ τοῦ ὁμωνύμου αὐτῷ ἀρχηγοῦ των, οἵτινες πιθανῶς ἀπετέλεσαν καὶ τὴν φυλὴν τοῦ Εὐμόλπου ἢ τοὺς Εὐμολπίους. Ὅτι δὲ ἀποικοὶ Ἑλληνες ὑπῆρχον διασκεδασμένοι ἐν τῇ ἀπωτάτῃ ταύτῃ γωνίᾳ ἀπὸ τοῦ πέμπτου ἤδη π.χ. αἰῶνος ἢ καὶ πρότερον ἴσως, μαρτυρεῖ καὶ τεφροδόχος ὑδρία εὐρεθεῖσα ἐν ἀγρῷ πρὸς βορρᾶν τῆς Φιλιππουπόλεως 30 χιλιόμετρα μετ' ἐπιγραφῆς κεχαραγμένης *βουστοροφηδὸν παρὰ τῷ στομίῳ αὐτῆς* ΣΙΛΕΤΙΑ ΣΟΙΑΙΓΕ

δηλαδὴ ΜΙΛΗΤΙΑ Ἰωνιστί, τ. ἔ. *Μιλησία, Ἐπίγαιος, ἄττικιστί*¹⁾.
ΕΠΙΑΙΟΣ

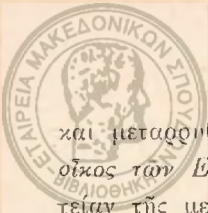
Αὕτη δὲ ἡ ὀνοματοθεσία φαίνεται ἡμῖν οὐχὶ ἀρχαιότερα τοῦ πέμπτου ἢ τοῦ ἕκτου π.Χ. αἰῶνος, κατὰ τὰ μέσα οὐτινος ἀνεπτύχθη καὶ ἐξετάθη ἐν τῇ Ἑλλάδι ἢ αἴρεσις τῶν Ὀρφικῶν²⁾. Διότι τότε ἤρξαντο παρὰ τοῖς Ἑλλήσιν ἀνακαινίζομεναι καὶ ἀναπτυσσόμεναι αἱ πολυάριθμοι ἀπὸ τῶν προϊστορικῶν χρόνων παραδόσεις περὶ τῆς μουσικῆς τέχνης καὶ τῆς θρησκευτικῆς ποιήσεως, αἵτινες συνεκομίσθησαν ἐκ τῆς μυθολογικῆς Θράκης, τῆς ἐκτεινομένης δηλαδὴ ἀπὸ τοῦ Ὀλύμπου μέχρι τοῦ Ἑλλησπόντου, ὑπὸ τῶν μεταναστάντων ἀπὸ βορρᾶ πρὸς νότον Θρακῶν καὶ ἀποκαταστάντων ἐν τῇ Βοιωτίᾳ καὶ τῇ Ἀττικῇ³⁾. Αὗται δὲ αἱ παραδόσεις ἦσαν στενῶς συνδεδεμέναι μετὰ τῶν Θρακῶν ποιητῶν ἢ τῶν μυθικῶν αἰοιδῶν Φιλάμμωνος, Θαμίριδος, Μουσαίου καὶ Εὐμόλπου, ὃν τὰ μάλιστα ἐτίμησαν καὶ οἱ Ἀθηναῖοι⁴⁾ ὡς ἦρωα ἀντίπαλον τοῦ Ἐρεχθέως

¹⁾ Μυρτ. Ἀποστολίδου, Παράβδρα, ἐφημ. Φιλιππουπόλεως, ἀφ. 515, 12 Αὐγούστου 1924, (βουλγαρ. στί).

²⁾ Ὀρφικοὶ ἐλέγοντο τὰ μέλη αἰρέσεώς τινος Θεολόγων, ἧτις ἐπιδικώουσα δογματικὴν καὶ ἠθικὴν μεταρρυθμίσειν τῆς δημώδους θρησκείας περιέβαλλε τὸν νεωτερισμὸν τῆς διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ Ὀρφέως, ὅστις, καίπερ ἀγνωσούμενος ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου καὶ τοῦ Ἡσίοδου καὶ τὸ πρῶτον μνημονεύομενος ὑπὸ τοῦ Ἰβύκου, ἦτο τότε τὸ ὑποκείμενον πολλαπλῶν σκοτεινῶν παραδόσεων. Τὰ δὲ βιβλία τὰ συγγραφέντα ὑπὸ τῶν τῆς αἰρέσεως ταύτης ἀρχηγῶν, ἐν οἷς ἦτο καὶ ὁ Ὀνομάκριτος καὶ ὁ Κέρκωρ, πρὸς διάδοσιν τῶν δογμάτων των ἀνά τὴν Ἑλλάδα, τ. ἔ. ἢ θεογονία, οἱ ἱεροὶ ὕμνοι, οἱ μαγικοὶ καὶ οἱ ἐξελαστήριοι τύποι, ἀπεδίδοντο ὑπ' αὐτῶν εἰς τὸν Ὀρφέα, δηλαδὴ εἰς τὸν πρῶτον πατέρα τῆς ἑλληνικῆς ποιήσεως, τὸν κατὰ τὸν Ἑλλάτικον πρόγονον τοῦ Ὀμήρου. Οὔτω δὲ ὁ Ὀρφεὺς κατέστη ὁ ὑποτιθέμενος ἰδρυτὴς μυστηριώδους λατρείας, ἀνερχομένης εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ, ἧτις ἀνέζη μετὰ μακροχρόνιον ἀφάνειαν χάριν τῶν εἰσεβῶν, τῶν ἐπιζητούντων ἠθικὰς ἀρχὰς πρὸς μέλλουσαν εὐδαιμονίαν. (Ἴδε *Lobeck*, *Orphens* καὶ *Orphiker*, *Fauly—Wissowa*, *Real—Encycl.* ἐν ταῖς λέξεσι. *Mauwy* *Religions de la Grèce*, τόμ. II κεφάλ. XVIII καὶ ἐν τῇ: *Norde—Gereke* : *Einleitung in die Alttertumswissenschaft*, τόμ. II, ἐκδ. 3 *Leipzig* ἔτ. 1922, σελ. 242 ὑπὸ *S. Wide* καὶ σελ. 365 ὑπὸ *A. Gereke*).

³⁾ Ἴδε, Μυρτίλου Ἀποστολίδου, περὶ τῶν ἀρχαίων Θρακῶν § 5 καὶ 6.

⁴⁾ Ἴδε, *Lobeck*, *Aglaophamus*, σελ. 207.

καὶ μεταρρυθμιστὴν τῶν Ἐλευσινίων μυστηρίων, ὅθεν καὶ ὁ ἐν Ἀθήναις οἶκος τῶν *Ἐὐμολπιδῶν*, ἀπογόνων αὐτοῦ, διατηρούντων ἔσαιε τὴν ἱερατεῖαν τῆς μεγάλης θεᾶς Δήμητρος ¹⁾ καὶ οὐ οἱ ἄθλοι, ὡς φαίνεται εἶχον διαδοθῆ παρ' ἅπασιν τοῖς Ἕλλησι καὶ τὸ εὔηχον ὄνομα εἶχεν ἐκλαίκευθῆ.

Ὁ Κάλυποθάκις ὁμῶς φρονεῖ ὅτι τὸ ὄνομα τῆς πόλεως *Ἐὐμολπιάς*, εἶναι τῶν μεταγενεστέρων χρόνων, πλασθὲν κατ' ἀναλογίαν τοῦ ὀνόματος τῆς ὑπαρχούσης ἐν τῇ πόλει ἐπὶ ρωμαιοκρατίας φυλῆς τοῦ *Ἐὐμόλπου* ἢ τῶν *Ἐὐμολπίων*, ὅπερ βεβαιοῖ καὶ ἡ ἐν τοῖς μέσοις χρόνοις κατ' αὐτὸν ὀνομασία τοῦ ἑνὸς τῶν τριῶν τῆς ἀκροπόλεως λόφων, κληθέντος ὡσαύτως *Ἐὐμολπιάς* ²⁾. Ταύτην δὲ τὴν γνώμην φαίνεται ὅτι ἀσπάζεται καὶ ὁ καθηγητὴς Καζαρόω ³⁾. Ἐκ τῶν προειρημένων ὁμῶς καὶ ἰδίᾳ ἐκ τῆς ρητῆς τοῦ ἀκριβολόγου Μαρκελλίνου μαρτυρίας ὅτι ἡ *Ἐὐμολπιάς* προὔπηχε τῆς Φιλιππουπόλεως νομίζομεν ὅτι ἡ γνώμη αὕτη εἶναι ἀστήρικτος. Οὐδ' εἶναι δυνατὸν νὰ νομισθῆ ὅτι ἐκ παραλλήλου πρὸς τὸ *Φιλιππόπολις* ἐλέγετο ἐπὶ τινὰ χρόνον ἡ πόλις καὶ *Ἐὐμολπιάς*, ὡσπερ ἐλέχθη καὶ *Φλαβία* ἐπὶ τῶν *Φλαβίων* αὐτοκρατόρων ⁴⁾ καὶ *Οὐλλία* ⁵⁾ *Τριμοντία* ⁶⁾ ἢ *Τριμόντιον* ⁷⁾ ἐπὶ τοῦ Τραϊανοῦ καὶ τῶν Ἀντωνίνων, διότι τὸ τοιοῦτον δὲν σημαίνει *Philippopolis, Eumolprias vetus* οὐδ' ἄλλοθὲν ποθεν ἐπιμαρτυρεῖται. Ἀναμφιβόλως, ἐὰν ἐκ τῆς φυλῆς τοῦ *Ἐὐμόλπου* ἢ τῶν *Ἐὐμολπίων* εἴτε κατὰ τὴν ἐγκατάστασιν αὐτῶν εἰς τὸν προὔπαρχοντα συνοικισμὸν εἴτε βραδύτερον ὑπερισχυσάντων ἐπεκράτησε τὸ ὄνομα *Ἐὐμολπιάς*, τοῦτο ἦτο δυνατὸν νὰ γείνη μόνον ἐν παλαιότεροις χρόνοις, πρὸ τῆς ἀνιδρύσεως δηλαδὴ τῆς πόλεως ὑπὸ τοῦ Φιλίππου καὶ πρὸ τῆς ἐπικρατήσεως τοῦ ὀνόματος *Φιλιππόπολις*, ἣτις συνετελέσθη πρὸ τοῦ δευτέρου π.Χ. αἰῶνος, ἄτε μνημονευομένου τοῦ ὀνόματος ὑπὸ τοῦ Πολυβίου ⁸⁾, διότι τότε ὁ συνοικισμὸς ἢ ἡ πολίχνη ἦτο μικρὰ καὶ ἄσημος καὶ τὸ ὄνομα αὐτῆς δὲν ἦτο γνωστὸν πέραν τῆς στενῆς περὶ αὐτὴν περιφερείας καὶ οὐχὶ ἐν τοῖς μεταγενεστέροις χρόνοις, ὁπότε ἡ πολίχνη ἐγένετο μεγαλόπολις καὶ λαμπροτάτη τῆς Θρακῶν ἐπαρχίας ἢ τῶν Θρακῶν μητροπόλις ⁹⁾ καὶ τὸ ὄνομα αὐτῆς *Φιλιππόπολις* ἐγνώσθη πλέον ἀνὰ σύμπαντα τὸν ἀρχαῖον κόσμον καὶ συνεδέθη

¹⁾ Ἴδε, *Reise, Orpheus und die mythische Thraker*, Neue Jähr bücher für die Philol. IV.

²⁾ *Kalapothiskis, de Thracia provincia Romana*, σελ. 42. Lipsiae, ἔτ. 1893.

³⁾ *Kazarow*, αὐτόθι σελ. 654. (Σημειώσεις περὶ τῆς ἀρχαίας Φιλιππουπόλεως).

⁴⁾ *Kalapothiskis*, αὐτόθι, σελ. 4.

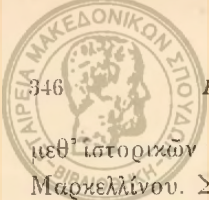
⁵⁾ *Dumont - Homolle*, αὐτόθι, σελ. 483.

⁶⁾ CIL, τόμ. VI, 2566 καὶ *Ephemeris epigraphica*, IV, ἀρ. 891.

⁷⁾ *Plinii*, hist. n. IV, 41. *Dumont - Homolle*, αὐτόθι σελ. 42. καὶ ἄλλαχού.

⁸⁾ *Πολυβίου* XXIV, 6.

⁹⁾ *Dumont - Homolle*, αὐτόθι. σελ. 323, ἀρ. 3, ἀρ. 42 καὶ 60 *Sbornik*, τόμ. XVI, σελ. 101, καὶ 166 *Kalinka*, αὐτόθι σελ. 52, ἀρ. 49. 50 51.

μεθ' ιστορικών γεγονότων ανέξιτηλου εισέτι μνήμης ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Μακελλίνου. Σημειωτέον δὲ ¹⁾ ὅτι οὐχὶ ἐν τοῖς μέσοις χρόνοις, ὡς νομίζει ὁ Καλαποθάκις, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ὠνομάζετο ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων Φιλιππουπολιτῶν ὁ νοτιοδυτικὸς τῆς ἀκροπόλεως λόφος Ἐὐμολπιᾶς, καθ' ὅς μαρτυρίας ἔχομεν, ὁ ὑπὸ τῶν Τούρκων καλούμενος *Taxim* — *terè*, τ. ἔ. *ὕδραγωγείου λόφος* ²⁾, ὑπὸ δὲ τοῦ γεωγράφου *Enlia Tscheleby* (1652) *Sarai*—*terè*, τ. ε. *ἀνακτόρων λόφος* ³⁾.

§ 4) Ἡ ἐξέυρεσις τοῦ παλαιοτάτου τῆς πόλεως ἢ βέλτιον εἰπεῖν τοῦ πρώτου Θρακικοῦ συνοικισμοῦ αὐτῆς ὀνόματος, τοῦ ἐκτοπισθέντος ὑπὸ τοῦ Ἐὐμολπιᾶς εἶναι δυνατὸν εὐχερῶς κατὰ τὴν ἡμετέραν γνώμην νὰ γείνη ἐπὶ τῇ βάσει μόνον ἀρχαιολογικῶν πηγῶν. Κατ' ἐπιγραφὰς τῶν χρόνων τῆς Ρωμαιοκρατίας εὐρεθείσας ἐν Φιλιππουπόλει καὶ τῇ περὶ αὐτὴν χώρα ἐπὶ ἀναθηματικῶν ἀναγλύφων καὶ μεταλλίων φέρεται: *φυλὴ Κενδρσιεῖς* ἢ *φυλὴ Κενδρσιεῶν* ⁴⁾ ἢ *Ἀπόλλων Κενδρσιός* ⁵⁾ ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ γραμματικῶς καθ' ἡμᾶς *Κενδρσιεὺς*, ἢ *Ἀπόλλων Κενδρσισηνός σωτήρ* ἢ *Ἀπόλλων Κενδρσησηνός*, ⁶⁾ *Κεντρσίσεια ἐν Φιλιπποπόλει* ⁷⁾ καὶ *Κενδρσίσεια* ἢ *Κενδρσίσεια Πύθια ἐν Φιλιππουπόλει* ἐπὶ μεταλλίων ⁸⁾. Τὰ περισωθέντα ἡμῖν ταῦτα ὀνόματα *Κενδρσιεὺς*, *Κενδρσισηνός* καὶ *Κενδρσίσειος* προϋποθέτουσι τοπωνύμιον *Κενδρσιός* ἐν τινὶ τῆς Φιλιππουπόλεως θέσει. Ἐκ τούτου ἔπεται ὅτι λόφος τις τῆς πόλεως, πιθανῶς ὁ Νυμφαῖος (Τσιντὲν-τεπέ), ἐπὶ τῆς κορυφῆς οὗ ἱπῆρχε ναὸς τοῦ Ἀπόλλωνος πιθανῶς, ὡς ἀπεκαλύφθη ἐξ ἀνασκαφῶν ἢ ἄλλη τις θέσις παρ' αὐτῇ, ὅπου ἐγένετο πιθανῶς ὁ πρῶτος τῶν Θρακῶν συνοικισμός, ἔκαλεῖτο *Κενδρσιός*, (πρὸβλ. τὰ: *Κηφισός*, ἢ *Ἰλισ(σ)ός* ἐν τῇ Ἀττικῇ, *Κεδρσιός* ἐν Κρήτῃ—ποταμοί, Ἐμμηττός, Λυκαθηττός, Ἀρδηττός,

¹⁾ Ἴδε *Τσουκαλά Γ.* αὐτόθι. σελ. 10, § 13

²⁾ *Κ. Οἰκονόμου*, αὐτόθι σελ. 18, § 1.

³⁾ *Enlia Tscheleby*, μετάφρ. Βουλγαρικὴ ὑπὸ D. Gadjhanov ἐν τῷ περιοδικῷ συγγράμματι (*Perioditschesko spissanie*) τόμ. LXX, ἔτ. 1909, σελ. 686, *Sophia*.

⁴⁾ *Dumont - Homolle*, αὐτόθι, σελ. 340, ἀρ. 57 β καὶ *Kalinka*, αὐτόθι, σελ. 99, ἀρ. 101 : «φυλῆς Κενδρσιεῶν».

⁵⁾ *Dobrowsky*, *Sbornik*, τόμ. XVII, ἔτ. 1901, σελ. 806 : «Ἀπόλλωνι Κενδρσιῶ» ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ γραμματικῶς «Ἀπόλλωνι Κενδρσιεῖ». Καὶ αὐτόθι, σελ. 772. ἀρ. 78 : «Ἀπόλλωνι Κενδρσιῶ Βίθως Κότους ἱερεὺς Συρίας θεᾶς δῶρον ἀνέθηκεν» ἐπὶ βωμοῦ εὐρεθέντος ἐν Φιλιππουπόλει.

⁶⁾ *Bulletin de la societè archèol. Bulgare*, τόμ. VII, ἔτ. 1919—20, σελ. 152, *Sophia* : «Ἀπόλλωνι Κενδρσισηνῶ Σωτήρι» ἐπὶ μαρμαρίνου βωμοῦ εὐρεθέντος ἐν *Στενημάχῳ* καὶ *Καζανου*, *histoire de Sophia*, σελ. 80, ἀρ. 16 : «Ἀπόλλωνι Κ(εν)δρσηση (νῶ)». Μήπως ὁμοίως περιτετεύει ἐνταῦθα ἢ συμπλήρωσις «ω» καὶ ἀναγνωστέα ἢ ἐπιγραφὴ *Κενδρσηση* ἢ *Κενδρσησεῖ*;

⁷⁾ *CIA*, III, 129 καὶ *Archeol. Mittheil.* τόμ. XIX, σελ. 231.

⁸⁾ *Eckhel*, *doctrina numorum veterum*, τόμ. I, σελ. 44 καὶ IV, σελ. 437. καὶ *Muschkow*, αὐτόθι.

Βρύλησος—δρη καὶ λόφοι ἐν Ἀττικῇ καὶ ἄλλα¹⁾, τ. ἔ. *κεδρών*, ἔνεκα τῶν πεφυκότων ἐκεῖ ἀφθόνων *κέδρων*, δένδρων μνημονευομένων ἤδη καὶ ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου²⁾ διὰ τὴν εὐωδίαν τοῦ ξύλου αὐτῶν καιομένοι. Τὴν ἐκ τοῦ *κέδρος* δ' ἐτυμολογίαν τῆς λέξεως ἐνισχύουσι καὶ τὰ κύρια παρὰ τοῖς Θραξίν ὀνόματα *Κεδρήπολις* ἢ *Κεδρείπολις* καὶ *Κεδρίπολις* καὶ *Κετρίπορις*³⁾ καὶ *Κετρέξερις* κατ' ἐπιγραφὰς καὶ ἡ ἐν τῇ νοτίᾳ Θράκῃ μεταξὺ Μαρωνείας καὶ Στρυμῆς πόλις *Κεδριόπολις*⁴⁾. Ἐκ τοῦ τοπωνυμίου δὲ ὠνομάσθη καὶ ὁ πλησίον νεοπαγῆς συνοικισμὸς *Κεδρισός*, ὡς συνήθως συμβαίνει, οἱ κάτοικοι αὐτοῦ πάντες, ἀποτελοῦντες ἐν γένος ἢ μίαν φυλὴν ὠνομάσθησαν *Κεδρισεῖς*, ὁ δὲ λατρευόμενος ὑπ' αὐτῶν Θεὸς Ἀπόλλων, ὁ πολιούχος τοῦ συνοικισμοῦ, *Κεδρισεὺς* καὶ *Κεδρισηνός* καὶ οἱ πρὸς τιμὴν τούτου τελούμενοι ἀγῶνες *Κεδρίσεια*.

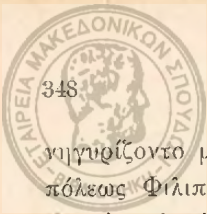
Ὅτε βραδύτερον τὸ ἐν Κεδρισῶ Ἑλληνικὸν τοῦ Εὐμόλπου γένος ἠϋξήθη ἢ οἱ ἐπελθόντες ἔποικοι *Εὐμόλπιοι* Ἑλληνικῆς προελεύσεως, συνώκησαν μετὰ τῶν *Κεδρισέων*, ἔνεκα τῆς μεΐζονός των δυνάμεως, προερχομένης ἀναμφιβόλως ἐκ τῆς πληθούς ἢ ἐκ τοῦ πλοῦτου των, μετέδωκαν ἢ ἐπέβαλον τὸ ὄνομα τῆς φυλῆς των εἰς τὸν ὅλον συνοικισμὸν, ὅστις μετωνομάσθη *Εὐμολπιάς*, οἱ δὲ συναπομείναντες μετὰ τῶν νεηλίδων Εὐμολπίων Κεδρισεῖς διεφύλαξαν τὸ ὄνομά των μόνον ὡς φυλέται, δηλαδὴ ἐκαλοῦντο κάτοικοι, πολῖται τῆς Εὐμολπιάδος (τ. ἔ. *Εὐμόλπιοι*—*Εὐμολπιοπολίται*) τῆς φυλῆς τῶν *Κεδρισέων* ἢ *Κεδρισηίδος*. Ἐνῶ δὲ σὺν τῷ χρόνῳ τὸ παλαιὸν ὄνομα τοῦ συνοικισμοῦ ὑπεχώρει εἰς τὸ νέον *Εὐμολπιάς* καὶ περιέπιπτεν εἰς λήθην, ὅπως καὶ τὸ νέον βραδύτερον ἐτέθη εἰς ἀχρησίαν πρὸ τοῦ ἐπικρατήσαντος ὀλοσχερῶς *Φιλιππόπολις* ἢ *Φιλίππου πόλις* ἀνὰ τοὺς αἰῶνας, ἢ προσωνημία τοῦ πολιούχου Θεοῦ Ἀπόλλωνος *Κεδρισεῖς* καὶ *Κεδρισηνός*, οὗ τῆς λατρείας ἐπεμελοῦντο πιθανῶς κατὰ παράδοσιν ἢ προνομίαν ἢ φυλὴ πλεόν Κεδρισεῖς, παρέμεινεν. Ὅθεν καὶ οἱ ἀγῶνες, οἵτινες, ὡς εἰκάζεται, δὲν ἐπαύσαντο τελούμενοι τῇ φροντίδι τῆς φυλῆς τῶν Κεδρισέων ἀνέκαθεν ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ, δηλαδὴ ἐν *Κεδρισῶ*--*Εὐμολπιάδι*--*Φιλιππουπόλει* πρὸς τιμὴν τοῦ Κεδρισέως ἢ Κεδρισηνοῦ Ἀπόλλωνος, διεφύλαξαν τὸ παλαιὸν των ὄνομα *Κεδρίσεια*. Τοῦτο δ' εἶχον καὶ ὅτε ἐπὶ τῆς μεγίστης ἀκμῆς τῆς πόλεως, γενομένης μητροπόλεως τῆς Θράκης ἐπὶ Ρωμαιοκρατίας, μετεβλήθησαν ἀπὸ τοπικῶν εἰς πανθρακικοὺς κατὰ τὸ πρότυπον πιθανῶς τῶν ἐν Ἑλλάδι τελουμένων Πανελληνίων ἀγῶνων καὶ ἐπα-

¹⁾ Ἴδε ἀνωτέρω αὐτόθι § 3 περὶ τῆς τοπωνυμικῆς καταλήξεως (*η*)σός ἢ *ισ(ο)ός*.

²⁾ Ὀμήρου, Ὀδ. Ε, 60.

³⁾ *Κετρίπορις*, διάδοχος τοῦ Βηρισάδου μετὰ τοῦ Τήρου καὶ Σκοστοδόκου. CIA, τόμ. II, 1. 66b.

⁴⁾ *Θεοφράστου*, περὶ ὁσμῶν 2, 4.

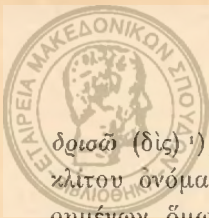

κηγυρίζοντο μεγαλοπρεπῶς ἐν τῷ μαρμαροκτίστῳ τῆς λαμπροτάτης μητροπόλεως Φιλίππουπόλεως σταδίῳ. Κατὰ τὰ εἰρημένα λοιπὸν δυνατὸν εἰπεῖν ὅτι τὸ παλαιότατον τῆς πόλεως ὄνομα ἦτο *Κεδρισός*, Θρακαιοελληνικόν.

Νῦν γεννᾶται τὸ ζήτημα, διατι ἔν τε ταῖς ἐπιγραφαῖς καὶ ἐπὶ τῶν μεταλλίων αἱ λέξεις γράφονται οὐχὶ διὰ τοῦ ἀπλοῦ δ. ἀφοῦ ἐτυμολογοῦνται ἐκ τοῦ *κέδρος*, ἀλλὰ διὰ τοῦ *κδ* (Κενδρισός—Κενδρισεῖς—Κενδρισηνός, Κενδρίσεια). Τὸ πρᾶγμα ἐπιδέχεται διττὴν ἐξήγησιν· δηλαδὴ ἢ πρέπει νὰ ὑποτεθῆ ὅτι σὺν τῷ χρόνῳ ἐκκοπέντων τῶν κέδρων διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς μεγεθυνομένης πόλεως καὶ ἐξαφανισθείσης οὕτω τῆς αἰτίας τῆς προσωνομίας *Κεδρισός* ἢ λέξις μετὰ τῶν ἐξ αὐτῆς παραγῶγων συναφύρθη πρὸς τὸ ρῆμα *κεντῶ*, λίαν εὐχρηστον παρὰ τοῖς Θραξί, (πρβλ. τὸ ἐν τοῖς κυρίοις Θρακικοῖς ὀνόμασιν ἐκ τοῦ *κεντῶ* δευτέρου συνθετικὸν κέντης—κέντος—κένθης—ξένθης—ζένθης—δένθης—ένθης, οἷον Σατροκέντης, Βειθύκενθος, Ἑπτακένθης, Δορξένθης, Δορζένθης, Δεροδένθης, Καρδένθης κτλ.) καὶ ἐγένετο *Κενδρισός* καὶ *Κεντριός* (Κεδρισός κεντῶ—κέντης=Κενδρισός—Κεντριός), ἢ, ὅπερ καὶ πιθανώτερον ὡς γλωσσολογικῶς ἐξηγούμενον, ὁ ἀρχικὸς κλειστὸς ὀδοντικὸς ἠχηρὸς φθόγγος τοῦ *Κεδρισός* καὶ τῶν ἐξ αὐτοῦ παραγῶγων *κ* παρέμεινε σταθερὸς ἐν τῇ προφορᾷ (ὡς ἐν ταῖς λέξεσι *δαγᾶνω*—*δαγκᾶνω*, *δέρλικας*—*δρόλικος*, *δόδι*—*δόντι(ον)*, *δένδρο*—*δένδρον* κτλ.), ἐνῶ ἐν τῷ *κέδρος* μετεβλήθη εἰς μεσοδοντικὸν στενωτὸν φθόγγον *δ* καὶ πρὸς διάκρισιν ἀπ' αὐτοῦ ἐγένετο χρῆσις ἐν τῇ γραφῇ τῶν γραμμάτων *νδ*=*d*. Ἀνάλογον συμβαίνει πρὸς δήλωσιν τοῦ κλειστοῦ χειλικοῦ *β* (=b) ἐν τῇ Θρακικῇ λέξει *βρία* (=bria), ὅστις πρὸς διάκρισιν ἀπὸ τοῦ στενωτοῦ φθόγγου *β* δηλοῦται διὰ τῶν δύο γραμμάτων *μβ*· οἷον *Μεσημβρία*, *Πολτνομβρία*, *Σηλυμβρία*, *Μελσιμβρία*.

§ 5) Ἐκ τε τῆς τοπωνυμικῆς καταλήξεως *σοδ* τῆς λέξεως *Κε(ν)δρισός* καὶ τῶν ἐπιθετικῶν ἔθνικῶν ἢ τοπικῶν καταλήξεων *εὐδ* καὶ *ηνδ* τῶν ἐξ αὐτοῦ παραγῶγων *Κε(ν)δρισεὺς* καὶ *Κε(ν)δρισηνός* καὶ δη τῆς δευτέρας, ἣτις ἰδιαίξει εἰς τὰ ἔθνικα ἢ τοπικὰ ἐπίθετα, τὰ παραγόμενα ἐξ ὀνομάτων τόπων ἢ πόλεων κειμένων ἐκτὸς τῆς κυρίας Ἑλλάδος, ἀναμφισβητήτως ἐκφαίνεται ὅτι ἡ λέξις *Κε(ν)δρισός* ἦτο ἀνέκαθεν τοπωνύμιον. Ἄρα πεπλανημένη εἶναι ἡ γνώμη τοῦ κ. καθηγητοῦ *Kazarow* ὅτι ἡ λέξις ἦτο ἀρχικῶς ὄνομα Θρακικοῦ τινος Θεοῦ, ὅστις συνειναυτίσθη βραδύτερον πρὸς τὸν ὁμοίας ιδιότητος ἔχοντα Ἑλληνικὸν Θεὸν Ἀπόλλωνα¹⁾. Αὕτη δ' ἡ πλάνη τοῦ σοφοῦ καθηγητοῦ προῆλθεν ἐκ τῆς ἐπὶ τριῶν ἀναθηματικῶν ἐπιγραφῶν ἀπαντήσεως βαρβαροφώνου προφανῶς δοτικῆς Ἀπόλλωνι *Κε-*

¹⁾ Ἴδε: *Kazarow*, Le sanctuaire du Cavalier Thrace près du village Diincli. Recueil, B. Diakovitch, Plovdiv, ἔτ. 1927, σελ. 132.

δορισῶ (δῖς)¹⁾ καὶ Κυρίῳ Κενδρισῶ (<Ἀπόλλωνι> (ἄπαξ)²⁾, ἧς ὡς δευτεροκλίτου ὀνόματος ἢ ὀνομαστική τυπικῶς εἶναι Κενδρισός. Ἐκ τῶν προειρημένων ὅμως ἐξάγεται ὅτι τό: Ἀπόλλωνι Κενδρισῶ εἶναι ἀντί τοῦ: Ἀπόλλων Κενδρισεῖ, (οὗ ἢ ὀνομαστική Κενδρισεύς, πρὸ βλ. Ἀπόλλων Ταρσεύς³⁾, Ἀπόλλων Σμινθεὺς⁴⁾) = Ἀπόλλωνι Κενδρισηνῶ. Δηλαδή ὁ Θρακικὸς λαός, ὅστις ἐλάλει ἐπὶ Ρωμαιοκρατίας τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν μετὰ βαρβαρισμῶν καὶ σολοικισμῶν, ἐξωμάλισε τὴν δοτικὴν τοῦ τριτοκλίτου ἐπιθέτου Κενδρισεύς σχηματίσας αὐτὴν κατὰ τὰ εἰς ὅς δευτερόκλιτα ἐπιθέτα διὸ καὶ ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς ἐχαράχθη Κενδρισῶ ἀντί Κενδρισεῖ. Οὐδαμῶς δ' ἀπίθανον τοῦτο νὰ ἐγένετο καὶ κατ' ἐπίδρασιν τῆς ὑφισταμένης εἰσέτι λέξεως Κενδρισός, ὡς προσωνυμίας θέσεώς τινος τῆς Φιλιππουπόλεως, πιθανῶς τοῦ Νυμφαίου λόφου, ἐπὶ τῆς κορυφῆς οὐτινος μεταξὺ ἔρειπίων ναοῦ, τοῦ Ἀπόλλωνος πιθανῶς, εὐρέθη καὶ ἡ μία τῶν προειρημένων ἀναθηματικῶν ἐπιγραφῶν, δεδομένου ὅτι ἡ λέξις ὡς προσωνυμία τοῦ πρώτου συνοικισμοῦ πρὸ αἰῶνων ἤδη ἐξέλιπε.

1) Dobrousky, Sbornik, τόμ. XVIII, ἔτ. 1901, σελ. 806 καὶ 772.

2) Kazanow, Jahresheft. Öster. Archeol. Inst. XVI, 208.

3) Τοῦ αὐτοῦ, Recueil Diakovitch, σελ. 153.

4) Ὁμήρου, Ἰλ. Α, 39. Ἐκ τῆς πόλεως Σμίνθης παρὰ τῇ Τροίᾳ κατ' Ἀρίσταρχον.

ΑΠΟ ΤΑ ΒΥΖΑΝΤΙΝΑ ΜΝΗΜΕΙΑ ΤΗΣ ΘΡΑΚΗΣ

Περί τοῦ Μετοχίου τοῦτου λέγει ὁ Ἱγνάτιος Ναζιανζοῦ ὁμιλῶν «περὶ τῶν ἡμετέρων ἐκκλησιῶν» εἰς τὴν περιγραφὴν τῆς Ἀνδρ/λεως πού θὰ δημοσιεύσωμεν εἰς τὸν Β' τόμον: «Ἡ Ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, Μετόχιον τῶν Σιναϊτῶν, πλησίον τῆς Μητροπόλεως, κτίριον μὲ τρούλλαν ὑψηλὴν, ἥτοι μὲ κουππέν, κτισθὲν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τῶν Αὐτοκρατόρων τῆς Κων/λεως, ἔνδον ἐν τῷ παλατίῳ τῶν Βλάχων, ὑφ' ὧν καὶ ἐδόθη τοῖς Σιναϊταῖς διὰ Μετόχιον».

Τὸ ἐν Ἀδριανουπόλει Σιναϊτικὸν Μετόχιον τοῦ Ἁγ. Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, τοῦ ἐπιζαλουμένου Ὁραφανοῦ.